

Jedrilicom od Splita do Kornata

Pripreme za krstarenje jedrilicom uključuju brojne prethodne poslove, koji na prvi pogled izgledaju beznačajni. Tako smo tek početkom kolovoza bili spremni. Krajem srpnja 1974. vladalo je stabilno i suho vrijeme, sa slabim vjetrovima. Za 2. kolovoza, kad smo krenuli, prognoza je bila sasvim zadovoljavajuća: lagani maestral, a na otvorenom moru — lagana tramuntana.

U Splitu je osvanulo vedro vrijeme, tiho, bez vjetra, tlak zraka 1013 mb., $t = 28^{\circ}\text{C}$; prilično toplo štoviše sparno. Otisnuli smo se popodne, oko 14 sati, po slabom maestralu i odmah zaključili da do Šolte nećemo stići, tako da smo tek oko 16 sati doplovili u Sutivan na Braču. Zalaz sunca bio je jako lijep a noć prekrasna i svi su bili izgledi da će se i sutra nastaviti lijepo vrijeme.

Rano ujutro izjedrili smo po slabom levantu, u krmu, prema Šolti. Ljeti istočnjak kratko traje i obično prelazi u maestral. Oko 9 sati počeli su se nad Čiovom javljati osamljeni oblaci, kretajući se nadesno, gledajući sa mora. Jugozapadno i zapadno obzorje bilo je potpuno bistro, što je sve slutilo na jači maestral popodne, stoga smo se nastojali držati čim bliže Šolti zbog visine prema obali. Ide li se od Splita prema Šibeniku a očekuje se maestral, treba se izvući čim više vani jer maestral puše s mora i ide za suncem pa se skoro čitavo vrijeme jedri oštro uz vjetar. Međutim, želja posade je prevladala pa smo zajedrili po sve jačem maestralu prema drveničkom kanalu. Vjetar osjetno pojačava i već nas prilično zalijeva more. Već na početku imamo i neprilike: na otprilike milju od Čiova puca podigač velike prečke (prednjeg jedra) i prečka pada u more ali nekako uspijevamo, na drugi podigač, staviti manju prečku — za gači vjetar. Uto nam i pripونا popušta pa se odmah prebacujemo na drugi bok i sklanjamo u uvalu, pod otok Sv. Fumija. Na brodu nered: konopi, posuđe, hrana i razni sitni pribor nalazi se na hrpi, u vodi i sve se prekreće s jedne na drugu stranu. Sad se svi predmeti koji nisu bili privezani i osigurani »osvećuju«. Sidrimo se. Izbacili smo oko 250 l vode što nas je nalilo more za samo pola sata, ali i to spada u draži jedrenja.

Kornati

Već oko 15 sati ponovno dižemo sidro i krećemo. Oštro uz vjetar sporo napredujemo drveničkim kanalom, koji se prostire između kopna na N strane i otoka Drvenik V i M sa južne strane. Dubine su prilične i iznose od 59 — 79 m. Duljina kanala jest 6, a širina 1 Nm. Kopnena strana je strma i nenastanjena. Najveća je zaklonjena luka — i selo — Vinišće, duboko uvučena u kopno. Bura puše s obale iz uvala i dolina skoro okomito na kanal, u jakim mahovima, a dolina skoro okomito na kanal, u jakoim mahovima, a jugo duž kanala stvara veće valove. Nakon mnogobrojnih letanja uplovljavamo tek predvečer u Drvenik Veli.

4. kolovoza, već oko 7 sati bili smo uz otočić Maltu, jedreći povoljnim burinom na žalost — jako slabim, koji je i prestao oko 10 sati, ostavljajući nas u tišini i jakoj pripeci nešto iza otoka arkandjel.

»Otok Arkandjel danas je nenaseljen ali je važan zbog ostataka stare crkve i benediktinskog samostana. Nalazimo se upravo na vrhu otoka. Ta je crkva potpuno sličila crkvi Sv. Spasa na izvoru Cetine. Stari Grci su ovaj otok zvali Didria i dugo je pripadao opatiji Sv. Ivana u Trogiru. Drži se da je crkva bila zidana prije samostana, te, vjerojatno potječe iz VI ili VII st. Kad je za seobe naroda oživio Stari Trogir, u kopnenoj uvali, sučelice otoku, onda je Arkandjel imao veće značenje. Grčki geograf Idrizes spominje naselje Stari Trogir, u kojemu se i sada vide temelji i ostaci jedne stare rimske vile. Danas na Arkandjelu pasu samo ovce pustopašice« (Dr Ivo RUBIĆ).

Ostali smo čekajući sve dok oko podne nije zapuhao slabi maestral, tako da smo se jedva uz vjetar pomicali. Nije bilo izgleda da će vjetar nešto pojačati i tek kasno popodne jedva smo stigli do Primoštena. Obala kopna do rta Ploče je prilično jednolična obzirom na visinu brežuljaka koje ne prelaze 300 metara. Ima i par sigurnih uvala (Sičenića, Stari Trogir, Riševo i Vinišće). Pred obalom leži nekoliko manjih otočića, hridi i pličina, na koje treba obratiti pažnju prilikom plovidbe.

5. kolovoza smo udaljenost od nekih desetak milja između Primoštena i otoka Prvića brzo prevalili po jutarnjem burinu, uz osrednju vidljivost. Po prognozi se popodne očekivao slabi maestral i slabo osvježenje. Pošto smo presjekli spojnicu otočica Komorica i Dvanka, na kojima su svjetionici, uplovili smo u Zlarinski kanal koji se prostire između SW obale otoka Zlarina i niza otočića koji leže SE od Otoka Zmajana. Nekako pri sredini nalazi se pličina Sestre. Drugih zapreka za plovidbu nema. S desne strane lijepo se vidi najviši vrh Zlarina Klepac sa 170 metara visine. NW i SW obale otoka su slabo obrađene jer su jako strme i nepristupačne. Dubine naglo rastu odmah uz obalu.

Demalo eto nas i u Prvić Luci, jednom od dva sela na istoimenom otoku. Nešto je niži od susjednih otoka, sa najvišim vrhom 79 metara. Obronci u NE smjeru blago se spuštaju prema moru za razliku od strmiye obale prema SW smjeru. Pred Prvićem se nalazi manji otok Lupac i hrid Galijola.

Baš nekako izjutra, 6. kolovoza, mlitavo i lelujajući se, plivala je uz obalu čudna mješina, boje trule višnje. Pokušao sam je nekako zahvatiti ali nikako da je izbacim na obalu. Konačno je prevarim i jačim zamahom veslom bacim na obalu. Odmah je počela puštati tekućinu crvenkaste boje, osobito kad bi je dirao štapićem. Koliko sam mogao prosuditi, imala je oko 25 cm duljine. Gurnuo sam je natrag u more. Časak se odmarala a onda je naglo sunula u dubinu. Jedan ribar mi je rekao da se radi o morskoj kravi, valjda misleći na morskog zekana (*Aplysia depi-*

(lans) ali sam po tekućini koju je ispuštala i po veličini zaključio da se radi o *Aplysia fasciata*, gledajući kasnije u knjizi »Fauna i flora Jadrana«.

Bura se već razmahala (4 Bf) s prognozom da će predvečer još nešto pojačati. Stoga smo odlučili iskoristiti relativno povoljan vjetar te se popeti uz Murter, pa dokle stignemo. U jedrenju se u praksi nikad skoro sa sigurnošću ne može reći »odjedrit ću tamo«, nego se ide za vjetrovom, kako vjetar zapovijeda. Naravno, to sve vrijedi ako ste oslonjeni isključivo na jedra, bez motora. Vrijeme je bilo vedro, osim nešto cirrusa, na SW obzoru. Oko 7 sati prolazimo, po buri, kroz logorunska vrata prolaz između otoka Tijat i Logorun. Ispod vjetrova, ostavljamo otok Tijat, lako uočljiv po velikom željeznom križu na najvišem vrhu Vela Glava. Brzina je već osjetno porasla i nastojimo jedriti čim bliže obali, držeći kurs između hridi Kukuljara i Murtera. Gledajući s mora, Murter je prilično strm, sa više manje jednoličnim visinama. Najviši vrh otoka je brdo Raduč (125 m.) a nalazi se u sjeveroistočnom dijelu otoka. Murter je gusto naseljen i mjestimično obrađen. Prolazimo uz obalu velikom brzinom i već smo pri kraju Murtera. Otoci Murvenjak i Vrgada su ispod nas.

U povijesnim izvorima nalazi se ime otoka u ovim oblicima: Lubricato, Liuvigado, Lavrigada, La Vergada; odatle i hrvatsko ime Vrgada; znači brežuljkast otok. U starim vrelima zovu ga i Lapkat. Stanovnici su, djelomično, došli sa Velebita kao pastiri. Najviši vrh otoka je plosnat. SW i S obale padaju strmo u more i obrasle su gustom šumom.

Nešto iza podne ostavili smo gustu skupinu otočića uz Vrgadu i prošli tik uz otok Gangaro. Gangaro je povezan sa otočićima Kotula Vela i Mala i Runjava, plitkim dnom.

U međuvremenu je bura nešto opala a s njom i valovi, tako da smo uz otok Košaru stali. No domalo je sa Pašmana opet zapuhala bura, istina nešto slabija i ponovno smo zajedrili uplovivši u SE dio srednjeg kanala koji se prostire između SW obale otoka Pašman i otoka Sit, Ščitna i Gangarol. Letajući par puta okrenuli smo oko rta na ulazu u uvalu Soline N od brda Zaglav i konačno se sidrimo na SE dnu uvale.

SW obala Pašmana je većim dijelom strma i ne-naseljena a otok ima istu dužinu kao i Ugljan, (22 km) i ima gotovo isti položaj naselja.

Jaka bura koja se preko noći opet razmahala pred zoru je pala i ostao je puhati svježiji burin. Prognoza je predviđala oko 9 kolovoza lagano naoblacenje s jugom. Izjedrili smo u krmu presjekavši srednji i sitski kanal i za nepuni sat dojedrili skoro po pravcu: uvala Soline — o. Ravna Sika — o. Brskvenjak. Našli smo se u središtu Kornata, razdrobljenih (corrimare) otoka ili Crateae kako ih je još Plinije opisivao. Tu se na 320 km² prostire čak 110 otoka i otočića (3 na 1 km²). Nemoguće je u par redaka opisati tišine, grebene koji se poput noža prostiru plitko pod morem, kamenje koje visi u najčudnovatijim oblicima i nepregledni niz poput čipki izvezenih otoka. Svaki se čas pomoli neki rt, iščezne otočić a greben iskrnsne uz bok broda. Neki su otoci u slojevima kao krunama (Krunarski, Krunski otoci) a neki opet kao glavice. Samo otočje pruža se 1 — 2,5 Nm od SW obale otoka Kornat i dalje prema SW za oko 10 Nm od rta Opat na krajnjem SE dijelu Kornata.

Digao se i maestral pa smo se u krmu provukli između potpuno golog otoka Velo Šilo i Malo Šilo i usidrili u uvalu Kravljacića. SE od ruševine Turanj, po sredini SW obale otoka Kornat. Uvala je zaštićena od svih vjetrova a mogu sidriti i veći brodovi.

Tek što smo se raspemili, u plićaku smo opazili veliko komešanje. Na plitkom dnu dva velika raka vodila su ogorčenu bobu, krećući se iznenađujuće br-

za. Otprilike dvadesetak minuta su se ispreplitali i prevrtali u najčudnijim položajima. Jedan je najposlije počeo bježati i zavukao se u neku veću limenku, kojih je danas, na žalost, već više od pravih stanovnika dna. Onaj drugi agresivniji, pritajio se čekajući. Nakon desetak minuta, kad smo već mislili da će jači otići, bojažljivi oprezno proviri i sasvim izađe a jači ga opet ščepa i počne ga naganjati sve dok ih nisam veslom rastavio i napasnika na brod izbacio. Kasnije sam iz knjige »Fauna i flora Jadrana« prepoznao Račnjaka, Granzo O, Granceola O, (Maia Squinado). Duljina preko svega, bez raspona krakova 90 mm. Sav prekriven travama sablasto se doimao. Čovjek se nehotice naježi kad pomisli na susret s takvim rakom većih dimenzija.

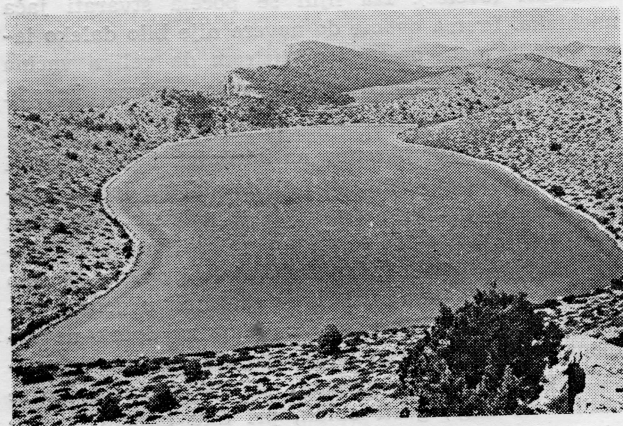
8. kolovoza laganim burinom izjedrili smo iz Kravljacića i kornatskim kanalom spustili se niz Kornat. Oko 10 sati bili smo uz rt Opat. Burin je pao a inače vedro nebo počelo se prekrivati pramenastim cirrusima što je bilo u skladu sa prognozom o pogoršanju vremena. Općenito, cirrusi imaju presudnu ulogu pri proricanju vjetrova i vremena. Kad miruju znak su lijepog vremena a kad se brzo premještaju uskoro, najdalje za dan dva nastupa pogoršanje vremena.

Popodne se diglo slabo jugo koje je predvečer uz veliko sijevanje potpuno prestalo. Jako sporo smo se provlačili između brojnih otočića te tek oko 15 sati stigli kroz žirjanski kanal u uvalu Muna na otoku Žirje.

»Toponim Žirja je grčkog podrijetla (od riječi gyros = zavoj, krug). Današnje stanovništvo potiče iz Bosne, a došlo je u XIII st., za kandijskog rata (1645—1669). Žirje je bilo zaklonište pustinjaka, benediktinska opatija, ljetovalište šibenske gospode. Cini se da je tu bio benediktinski samostan, iz koga je kralj Krešimir doveo benediktince (1059.) u Biograd. Ne postoji na našim otocima utvrde kao žirjanske Ostrinjska Gradina i Gustirna građene od tako velikog kamenja kao ove na Žirju. Po tim ciklopskim zidovima neki prosuđujući da su ilirske ili rimske« (Dr Ivo Rubić)

Sijevanje se opet nastavilo noću uz daleku grmljavinu a ujutro je skoro čitavo nebo bilo prekriveno oblacima. Puhao je promjenjivi vjetar južnoga smjera koji je kasnije prešao na čisti jugo pa smo ubrzo oštro uz vjetar prošli žirjanskim kanalom uz otok Kamešnjak Mali, SE od jugoistočnog rta otoka Kakan. ESE od Kamešnjaka lijepo smo mogli vidjeti plićinu od skoro tri metra. Križali smo ispred ta Demeš te okrenuli ponovno s južne strane otoka Ravan. Sad smo se pustili nešto niz vjetar i zajedrili prema Zlarinu. Jugo je pojačalo tako da smo velikom brzinom prorjurali između otočića Mišnjak V i M, odnosno Obonjana i Zmajana i uplovili u Zlarin.

10. kolovoza osvanuo je vedar sa slabim levan-

Slana jezera

tom (1), tlak zraka 1012 mb, $t = 24$ C. Kako prethodni dan nije imao lijepi zalaz sunca nego nešto zamućeni očekivali smo samo kratkotrajni levant koji u tom slučaju obično pređe u ljetnim mjesecima u jugo. Oko 6 sati nebo se opet počelo presvlačiti cirrusima i cirrostratusima. Nije prošlo ni dva sata i levant je okrenuo na sve jače jugo. Sunce se potpuno zamutilo dok smo križajući šibenskim kanalom plovili čas uz kraj čas uz Zlarin. Vrlo teško, uz veliko zanošenje izašli smo kroz južni ulaz u kanal, uz otok Drvenik. Rt Rat na Zlarinu nikako u jednom potezu nismo mogli proći pa smo letjeli pod otok Dvainku, gdje smo okrenuli na novi kurs prema svjetioniku Komorica. Sada su oblaci potpuno zastrli sunce a more nas je sve neugodnije jalijevalo. U idućem potezu zbog sve većih valova opadamo i ulazimo u duboki grebašički zaliv, prolazeći tijesno uz otok Krbelicu. Sada ih nismo vidjeli ali ranije su okolni seljaci ostavljali stare magarce da tu uginu.

More je sve pod krestama a jugo sve jače. Nastojim jedriti čim bliže obali ali to ne pomaže puno. Sporo napredujući prolazimo uz otočice Lukovnjak i Maslinovik do rta Zečevo na obali. Najradije bi, premda to izgleda u naravi ali ne i na karti, prošli između otoka Jaz i kopna, ali uz grebene po sredini to je po ovakvom vremenu nemoguće. Najveći broj nesreća i neugodnosti događa se baš uz kraj, stoga je bolje biti čim dalje od obale...

Južno od broda lijepo su se vidjeli Vis i Svetac (Sv. Andrija ili Sućadrijevac). Jako jugo raskidalo je naoblaku i sada se opet sve razvedrilo. Stotinjak metara pred rtom Gradina dio jedra se para uz prsak. Lepršajući kao sa zastavom okrećemo oko rta i u krmu se spuštamo u rogozničku luku. Počinje veliko sušenje i krpanje.

Uvečer je bilo prilično sparno uz dugo sijevanje u smjeru Blitvenice i nešto južnije, gledajući zapadno od Rogoznice. Zaključili smo da bi sutra moglo nevrijeme, tim više što je bilo jako vedro uz nesnosnu sparinu. Ljeti je to skoro pravilo.

Jutro, 11. kolovoza osvanulo je nesnosno toplo sa teškim zrakom. Vjetar je puhao po rogozničkoj luci iz raznih pravaca, međutim, koliko sam mogao prosuditi, pošto sam se popeo na osmatračnicu iznad Rogoznice, vani se ustaljivao sjeverozapadnjak. Oko 7 sati obzor se na NW dijelu od Rogoznice počeo prekrivati cirrusima, koje su oko 9 sati zamijenili cirrocumulusi (ovčice). Iza njih se počela stvarati jača naoblaka. Prema ovome do nevere nije bilo daleko iako možda malo prerano s obzirom da velika većina nevremena nastupa u popodnevrim satima, između 14 i 16 sati, kad je najtoplije.

Uto je vjetar okrenuo na istočnjak i počeo jačati prekinuvši veliku sparinu i tišinu. Njega je smijenila kratka i jaka kiša, zagušivši ga potpuno. Oblaci su se počeli razilaziti a vjetar je okrenuo na sjever. Razvedranje je kratko trajalo i opet se počelo oblačiti, manji cumulusi su se skupljali u gomile velikom brzinom. Počele su pripreme za doček nevremena. Vjetar je samo mogao pojačati a kiša je potpuno prestala. Za to vrijeme na NW obzoru počeo se oblikovati dugi, gusti oblak, pri dnu izrazito tamne boje dok mu je gornji sloj imao neku neodređenu siv-

kastu boju. Sada je već bilo očito da će nevera proći iznad nas, po pravcu nekako N Zlarin-Primošten.

Ispred takvog olujnog oblaka ne može se ništa nazrijeti jer pada gusta kiša a brzina napredovanja iznosi 30 — 40 km/h. Uza se smo imali knjigu Prof. Marki-a: »Vrijeme«, koja nam je čitavim putem a i inače bila dragocjeni pomagač pri procjeni vremena, pa smo našli na lijepi opis sličnog nevremena. Vjetar je naglo ojačao do olujne jačine i premda od obale do kraja na tom mjestu luke nema više od 400 metara digli su se za čas veliki valovi potpuno prekriveni krestama. Već ranije smo se izvukli po sidru vani da bi stali pramcem uz vjetar i pustili se preko 60 metara po sidru. Međutim, sidro je počelo »orati« i za dvadesetak minuta koliko je nevrijeme trajalo premjestila nas je oruči po pijesku nekih desetak metara niže. Vodena pjena se stopila s valovima u jednolični zid i nosila je sve pred sobom. Malo dalje na obali iščupala je i bor osrednje veličine.

Ubrzo se sve stišalo kako je i došlo, ali je kiša nastavila još neko vrijeme padati. Nešto iza podne pomolilo se i sunce i počelo se razvedravati uz jaki sjevernjak-tramuntanu. Temperatura je osjetno pala i unatoč sunčanom danu sporo se dizala. Takva vremena mogu ljeti i par dana za redom potrajati. Opet smo se popeli na osmatračnicu iznad Rogoznice. Sve se razvedrilo tako da su se Vis, Svetac a pogotovo Kornati i Zirje vidili kao na dlanu. Zalaz izvanredno bistar i lijep. Tramuntana je nastavila puhati čitavu noć i sutra ujutro. Zbilja se nismo mogli potužiti na vjetar za povratak: svježja tramuntana u krmu. Za čas smo izvjedrili iz Rogoznice, s kojom svršava šibenski arhipelag i došli do rta Ploče. Sada, sa povoljnim vjetrom uopće nije izgledao opasno kao kada puše bura ili jugo.

»Rt Ploču su stari Grci nazvali »Punta Diomedes« ili »Hillis«. Neki je zovu Planka što dolazi od grčkog glagola plazomai = udariti. Dobro je nazvana jer valovi udaraju sa otvorenog mora. Ploča je važna jer je ona više puta u godini međašnik za temperaturu, vjetrove i jačinu struje. Sjeverni Jadran ponekad ima drukčiji vjetar nego južni. Ploča je granica između vjetrova sjevernog i južnog Jadrana. To potvrđuje stoljetno iskustvo naših primoraca. Zatim politička granica (starohrvatskih župa, mletačkih distrikata, svih kotara i općina). Na njoj se nalazi mala zavjetna crkva iz godine 1324. Iznad nje stoji utvrda, koju su zidali Mlečani još u 16. st., za vrijeme borbi sa Turcima. Ispred nje se nalazi otočić sa svjetionikom Mulom. Istaknuti poluotočić oblik kopna, pučina mora bez otočja, svjetionik Mulo, zavjetna kapelica, utvrda na kopnu; to su znakovi granice«. (Dr Ivo Rubić)

Brzina je naglo rasla, tako kad smo došli na nešto otvorenije more kod ulaza u trogirski zaliv, nije padala ispod sedam uzlova.

Sada smo tek u punoj veličini vidjeli posljedice nedavnog požara na Čiovu, jedreći na oko par stotina metara od obale. Uskoro se i Split ukazao gdje smo uplovili nešto prije podne, i putovanju je bio kraj.

Nadam se da će ovi prošireni izvaci iz broskog dnevnika pomoći boljem upoznavanju ljepota ovog dijela naše obale.